

O. Olufsens Sahara Ekspedition 1922-23.
(Mission géographique O. Olufsen au Sahara 1922—23).

Geografisk Tidsskrift, Bind 27 (1924)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0027-PDF/gto_0027_68860.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68860>

pdf genereret den : 22/5-2008

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det tredje Møde 1922—23 holdt Dr. phil. Johannes Schmidt Foredrag betitlet: »Fra Dana-Ekspeditionen«. Lysbilleder.

I det fjerde Møde 1922—23 holdt Dr. phil Th. Mortensen Foredrag om: »Den danske Ekspedition til Kei-Øerne«. Lysbilleder.

I det femte Møde 1922—23 holdt Dir. cand. mag. Hjalmar Jensen Foredrag om: »Vulkanerne paa Java«. Lysbilleder.

I det sjette Møde 1922—23 holdt Løjtnant J. Brandstrup Foredrag om: »Negerrepublikken Haïti«. Lysbilleder.

I Raadsmødet den 14. Juni 1923 udnævntes Prins Roland Bonaparte, Præsident for »La Société de Géographie«, til Æresmedlem, og Generalsekretær ved samme Selskab, G. Grandidier, samt Professor i fysisk Geografi ved Sorbonne, L. Gentil, til korresponderende Medlemmer af Det kgl. danske geografiske Selskab.

I samme Møde valgtes Kommandør C. Bloch til Medlem af Bestyrelsen i Stedet for Generalkonsul V. Glückstadt, der paa Grund af Bortrejse ønskede at fratæde.

Ved Generalforsamlingen den 14. Juni 1923 genvalgtes de efter Tur fratrædende Medlemmer af Raadet, og nyvalgtes som Medlem af dette Generalkonsul Holger Adolph.

O. Olufsens Sahara Ekspedition 1922—23.

(Mission géographique O. Olufsen au Sahara 1922—23).

Den 27. Oktober 1922 forlod Lederen og Magister K. Gram Kjøbenhavn og ankom over Esbjerg-Dunkerque til Paris den 31. Oktober.

Her stødte de øvrige Medlemmer af Ekspeditionen, Magistrene E. Storgaard og O. Kayser samt det franske Medlem af Ekspeditionen, Dr. Jaques Bourcart til, og den 8. November afgang alle fem Deltagere til Marseille, hvor de efter Indbydelse besaa den store franske Kolonialudstilling. Den 12. November ankom Ekspeditionen til Tunis, hvortil Materiellet: Telte, Bagagekasser og anden Udrustning var sendt pr. Skib direkte fra Kjøbenhavn og fra Paris over Marseille. I Tunis indkøbtes Proviant i Form af Konserver etc., og Ekspeditionen forsynedes her med Karabiner og Patroner,

Vandtønder, særlige Feltflasker etc. til Brug paa Ørkenrejser, hvilke den ved det franske Krigsministeriums Velvilje fik til Købs hos Artilleriet i Tunis. Den franske Generalresident i Tunis, Lucien Saint, modtog Ekspeditionen og oplæste et Telegram fra den franske Minister i Kjøbenhavn, Vicomte de Fontenay, der ønskede Lederen og Medlemmerne en lykkelig Rejse. Generalresidenten sørgede for, at Ekspeditionen fik Tilsagn om fornødne Støtte igennem det tunisiske Territorium, og desuden assisteredes Ekspeditionen af den danske Konsul i Tunis H. S. Ellefsen, der med vanlig Elskværdighed stillede sig til Disposition.

Botanikeren, Magister K. Gram, afrejste den 14. November med Bane direkte til Touggourt,

hvor han agtede at tilbringe en Tid med særlige Undersøgelser i Oasen og dens Omegn, og den 19. November afgik de øvrige Deltager over Sfax til Metloui, hvor de efter Indbydelse af Direktøren for de derværende Fosfatminer besaa disse. Den 21. November ankom vi til Tozeur, hvor Jærnbanen ender. I Tozeur modtoges Ekspeditionen af den derværende franske Controlleur civile, der skaffede os Ridedyr til den nærliggende Oase, Nefta, medens Bagagen transporteredes paa tohjulede Araba'er til samme Sted.

I Nefta, hvortil vi ankom den 22. November, logerede vi hos min gamle Bekendt, Monsieur Grech, der er Ejer af Oasens eneste Hotel, Hotel Djerid, som er indrettet i et tidligere Araber-Palæ.

Den 24. November afgik vi fra Nefta igennem Flyvesandsørkenen El Erg, over Oasen el Oued til Touggourt med en i Nefta kun til Touggourt lejet Dromedarkaravane, og da vi ikke kunde faa dreserede Ridedromedarer her, maatte vi finde os i at sidde ovenpaa den paa Lastdromedarerne læssede Bagage. Ørkenen, som jeg før har berejst i straalende Solskin, viste sig uelskværdig med Regn, Sandstorm og Temperatur paa 10—14° C. Vi overnattede dels i vore Telte, dels i de paa sine Steder liggende Bordjer. I el Oued, hvor den franske Kommandant, Capitaine Mars, gav os en hjertelig Modtagelse, overnattede vi imellem den 27. og 28. November og holdt Hvil her om Formiddagen den 28. November, hvorefter vi om Eftermiddagen fortsatte mod Touggourt igennem Sandhavet. Til Touggourt ankom vi i Maaneskin Kl. 7 Aften den 30. November og boede i Hotel de l'Oasis, mit Kvarter i 1919.

I Touggourt traf vi Magister Gram. Her havde det regnet stærkt, og den lerede Oase stod i et Pløre. Her suppleredes Provianden med forskellige Ting, og efter, at en Karavane Dromedarer var blevet skaffet til Veje med Assistance af Kommandanten, Commandant Fournier, afgik vi alle den 3. December fra Touggourt. Ideligt generet af Regn, der havde dannet store Søer i Lavningerne og smeltet de af Ler byggede Huse i Oaserne, ankom vi til Oasen Ouargla om Eftermiddagen den 6. December.

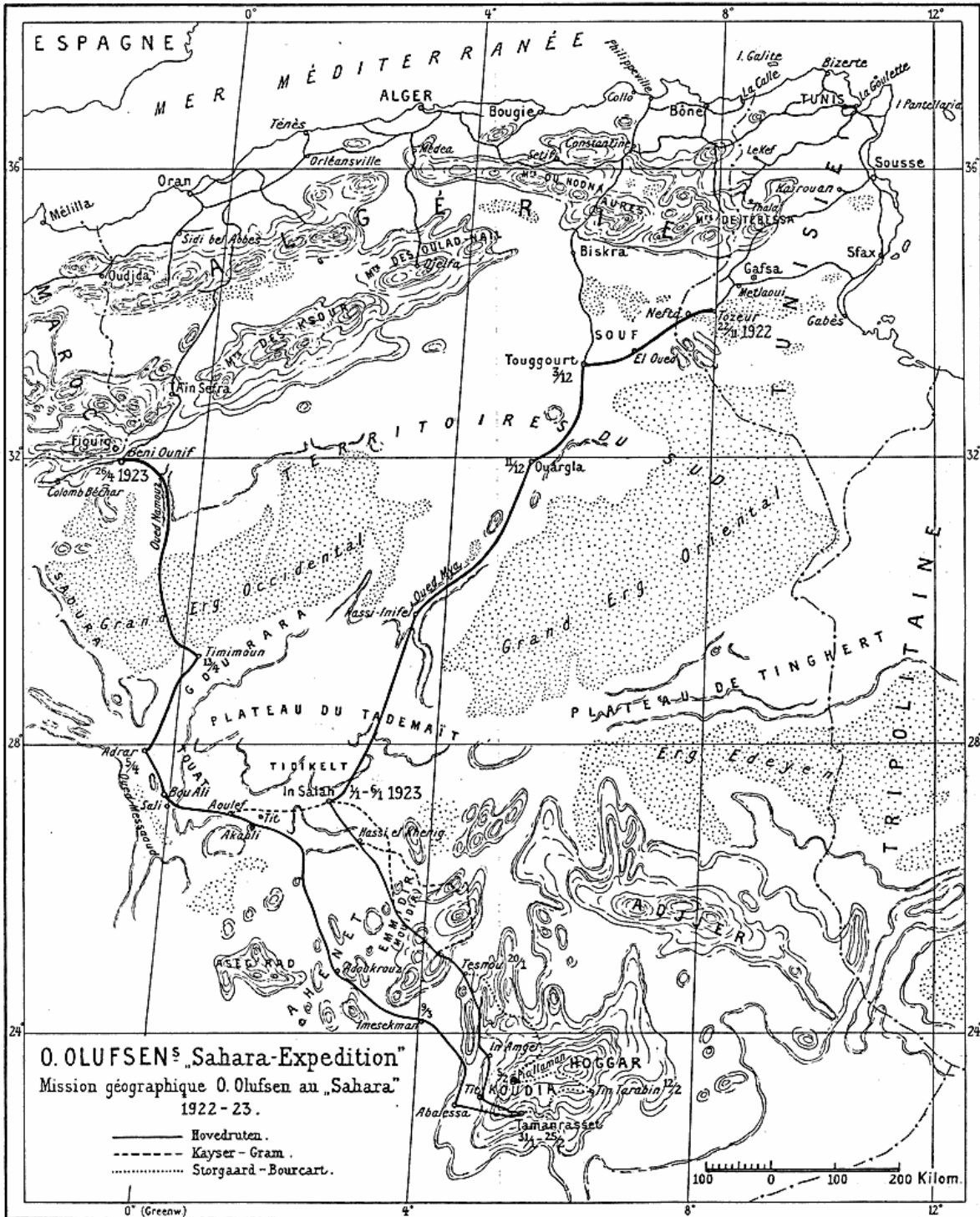
I Ouargla, hvis Chef, Commandant P. Duclos, vi havde truffet paa Vejen hertil, idet han var paa en Rejse til Touggourt for at møde Generalguvernøren over Algèrien, fik vi en hjertelig Modtagelse af den næstkommanderende, Capitaine R. Belvalette.

Med hans Assistance fik vi indkøbt Ridedromedarer, lejet Lastdromedarer, købt Sække, Vandsække, Sadler etc. etc. til den lange Tur til Oasen In Salah Nord for Ahaggarbjergene, og desuden forsynedes vi med væbnet Eskorte af Arabersoldater paa Mehari (dresseret Ridedromedar). Vi var ialt 15 Mand, deriblandt Kokken Brahim, en $\frac{3}{4}$ Neger og $\frac{1}{4}$ Araber, som vi havde engageret i Touggourt, og som trofast fulgte os paa hele Rejsen. De 10 Mand var bevæbnede, og Resten gik til Fods eller til Afveksling red paa Dromedarernes Bagage; Kameldriverne er aldrig beredne. Efter en Déjeuner hos Commandant Duclos, der imidlertid var kommet tilbage fra Touggourt, afgik vi den 11. December sydpaa, fulgt et Stykke paa Vej igennem Palmelunden af Capitaine Belvalette, og snart forsvandt Palmerne i Ouargla, under hvilke vi havde mødt saa megen Elskværdighed i Officerernes Messe, for vore Øjne.

Vi havde nu i lang Tid kun lutter Ørken foran os, det kneb tit med Føde til Dromedarerne, og vi havde da ogsaa Reserveføde til dem i Form af Byg og Dadler. Vi passerede ned igennem Oued Myas Dal, over Tademit Plateauet og Ain Guéttara Slugten og naaede 1. Januar om Eftermiddagen Oasen In Salah. Vi havde redet hver Dag paa en Dag nær, da vi holdt Rast i det lille Fort Hassi Inifel som Følge af et Uheld med et Par Lastdyr og en rasende Sandstorm.

Fra Generalguvernøren over Algerien var der afgivet Ordre til Sydterritoriernes Fortchefer om, at vor Rejse skulde lattes, saavidt gørligt, i alle Maader, og jeg maa sige, at denne Ordre fulgtes. Vi nød den største Imødekommenhed, Hjælpsomhed og Elskværdighed hos alle de Fortchefer vi traf paa i dette umaadelige og vanskelig berejselige Land fra Begyndelsen til Enden af Ekspeditionen, og igennem disse fik vi samme Modtagelse overalt hos de indfødte i Oaserne og hos Nomaderne, in casu Tuaregerne.

I In Salah Oasen boede vi i Fortet, hvor Chefen, Capitaine de Saint Martin, indrettede alt for os paa det fortræffeligste, til 6. Januar; Kayser og Gram til den 7. Januar. For at faa saa meget som muligt ud af Undersøgelserne i Ahaggarbjergene (el. Hoggar), som nu laa foran os mod Syd, delte vi her Ekspeditionen i 3 Sektioner. Kayser og Gram gik paa geomorfologiske og botaniske Arbejder i Bjærglandet, Mouidir (eller Emmidir), Syd for Oasen In Salah, Storgaard og Bourcart igennem Hoggar mod Øst over den lille Bjærg-Oase, Idelès, og der-

efter Syd om Bjærggruppen til Fort Tamanrasset for at optage Rutekort og gøre geologiske og antropogeografiske Undersøgelser. Hver af disse Sektioner udstyredes for sig med Ride-, Lastdyr og Mandskab. Lederen gik med Hovedekspeditionen ret sydpaa over det vestlige Moudir og vestlige Hoggar over Punktet Tesnou, og de smaa Oaser In Amgel og Tit til Fort Tamanrasset, idet det var min Hensigt at optage Kort, foretage Højdemaalinger, meteorologiske Observationer, samt studere Tuaregerne i deres Lejre, som jeg nu maatte træffe paa til Stadhed. Lederen, Storgaard og Bourcart fulgte igennem den sterile vandløse Strækning fra In Salah til Punktet El Khenig; men da de to sidste ønskede at gaa hurtigt frem til deres Arbejdsfelt i det vulkanske Bjærglandskab, Koudya med Toppene Tahat og Ilaman, og jeg af Hensyn til mine Observationer mulig vilde gaa langsommere frem, udskilte Sektionen Storgaard og Bourcart sig som særlig Afdeling ved El Khenig ca. 4 Dagsmarcher Syd for In Salah. Vi mødtes dog senere ved Punktet Tesnou, hvor der var Brønd, den 19. Januar; men her skiltes vore Veje mod Øst og Syd. Den 20. Januar fortsatte Storgaard og Bourcart deres Marche mod Øst, og den 21. gik jeg mod Syd, idet jeg kun med en Dags Opholds ekstra ved Brønden Hassi Iniker, red hver Dag Syd paa igennem et Terræn, der vekslede mellem sterile, flade Sandørkener, Virvar af smaa Bjærgformationer med stenede Passer, Slugter med ofte rig Vegetation, Oueder (Floddale, der oftest kun med mange Aars Mellemlum fører Vand) med Klitsamlinger af Flyvesand og ankom den 31. Januar om Eftermiddagen til Fortet Tamanrasset eller Lapérrine, som det officielt hedder, opkaldt efter den berømte Sahara-Rejsende, General Lapérrine, der forulykkede her i Nærheden med sin Flyvemaskine.

Jeg fik en hjertelig Modtagelse hos Fortets Kommandant, Lieutenant Vella, der har Titel af »Résident du Hoggar«, idet han, foruden at være Militærchef, tillige er den øverste franske Repræsentant over alle Hoggar-Tuaregerne, disse mærkelige Folk, hvis øverste indfødte Chef nu er Amenokal Khamuk. Jeg blev indkvarteret i det lille Fort, hvori Lieutenant Vella og en Brigadier var de eneste Franskmænd, og hvis Besætning bestod af nogle Arabersoldater og Tuareger. Paa Rejsen i Hoggar til Tamanrasset havde jeg besøgt talrige Tuareglejre, Amenokal Khamuk og hans Chalifa'er

(en Art Ministre), der som alle Tuareger lever som Nomader.

Her i Fortet havde jeg Standkvarter indtil 25. Februar, gjorde Ekskursioner i forskellige Øjemed i Omegnen og var i stadigt Selskab med Tuaregerne for at studere deres Liv og for at samle etnografiske Sager, der efterhaanden bliver meget sjældne. Til Hjælp ved disse Arbejder havde jeg i In Salah efter Ordre fra Commandant Duclos i Ouargla faaet en udmærket Mand, Mohammed Belaïd, en Kabyler, der var naturaliseret Franskmænd og Sergent i Dromedarkorpset. Belaïd talte flydende tuaregisk, arabisk og fransk, havde opholdt sig 12 Aar imellem Tuaregerne, der alle kendte ham og holdt af ham. Under mit Ophold i Tamanrasset opskrev han bl. a. en betydelig Samling tuaregisk Poesi, der hidtil er ukendt, paa fransk, arabisk og Tifinar (Tuaregskrift, ligner noget vore Ruener).

For at komme Tuaregerne paa rigtig nært Hold indbød jeg efter Aftale, og Tilladelse selvfølgelig, med Lieutenant Vella, Amenokal Khamuk, hans Chalifa'er Boukhellil og Litini med ca. 200 Tuareger med deres Kvinder til en Fest i Fortet, hvorved der blev opvist og holdt Væddeløb med Mehari'er, og efter denne, der varede baade den 4. og 5. Februar, var jeg Tuaregernes Ven, og Indkøb af etnografiske Sager, der ellers er vanskelig, da Nomaderne kun har, hvad de selv skal bruge, gik betydelig lettere. Festen, der var overordentlig interessant, var den første, Tuaregerne var mødt til, med deres fornemste Folk og Kvinder baade af Adel og Borgerskab, i hvilke to Grupper Hoggar-Tuaregerne er delt. Efter denne Fest havde jeg hver Dag Tuareger paa Besøg alle vegne fra og ikke mindst af Khamuk, Chefen for alle de vilde Krigere, der nu af Franskmændene vænnes til rolig Levevis. Et prægtigt Folk forøvrigt.

Den 18. Februar ankom til Fortet Storgaard og Bourcart med deres Karavane efter en vellykket Rejse igennem Koudya, hvor de havde optaget Kort over hele Ruten, gjort store Indsamlinger af Mineralier, besteg Toppen Tahat (Tahat og Ilaman er begge af vulkansk Oprindelse og begge ca. 3000 Meter høje) etc.

Den 22. Februar afholdtes af Ekspeditionen en Ceremoni ved det ved Fortet oprejste Monument over den berømte Marokko- og Saharaforsker Père de Faucauld og General Lapérrine, ved hvilken jeg i Ekspeditionens Navn nedlagde en Palmedekoration i Bronze med Baand i danske og franske Farver

og med Indskription: Mission O. Olufsen au Sahara 1922—23. Denne blev efter Ceremonien nippet fast paa Monumentet. Fortchefen og hans Soldater under Vaaben, Amenokal Khamuk med hans Chalifa'er og talrige Tuareger overværede Ceremonien, hvorunder Tricoloren og Dannebrog vajede paa tuaregiske Lanser. Efter min Tale paa fransk, der oversattes af Belaïd paa arabisk og tuaregisk, takkede Residenten, Lieutenant Vella. Senere indløb et hjertelig Takketelegram pr. traadløs Telegrafi til Missionen fra Udenrigsminister Poincaré og ligeledes fra flere Fortchefer etc.

Den 25. Februar afgik Storgaard, Bourcart og jeg fra Tamanrasset mod Nordvest over Oasen Abalessa og derefter igennem det dels bjærgfulde, dels flade eller bølgede (i Hovedsagen Ørkenland) vandfattede Højland, Ahenet, til Oaserne Akabli og Aoulef i Landskabet Tidikelt. Ekspeditionen bestod af 32—35 Dromedarer og ca. 20 Mand, og var forsynet med Proviant til 2 Maaneder for alle Tilfældes Skyld. Lidt før Abalessa gjorde vi en Dags Ophold hos Amenokal Khamuk i hans store Lejr; men ellers red vi hver Dag fra Kl. 6 Morgen til Kl. 2, 3 eller 4 Eftermiddag. Vi var her plagede af flere stærke Sand- og Støvstorme, og det kneb meget med at finde Vand, saa at vi endog maatte ride lange Veje mod Syd for at faa tilstrækkeligt, og Brøndene bestod kun i snavsede Vandhuller. For at finde disse, hvorimellem der var Ugers Marche, havde Khamuk medgivet os erfarne Tuaregførere. Særlig paa de sidste Strækninger Syd for Akabli var Vandspørgsmaalet meget prekært, og i flere Oueder i det sydlige Ahenet gjorde de farlige Giftslanger, Hornslangerne, Opholdet mindre hyggeligt. Vi førte imidlertid Serum fra Pasteurinstituttet med os. Ogsaa Skorpionerne var her paa Spil og stak en af vore Tuareger, der var meget syg heraf, men som dog kom sig igen.

Den 24. Marts ankom vi til Oasen Akabli, hvor en Mængde Marabuter holder til, og Oasen er berømt for sin islamitiske Lærdom. Befolkningen beredte os en meget festlig Modtagelse med stor Spisefest og Negerorkester etc., der varede til sent ud paa Aftenen. Den 25. Marts ankom vi til den nordfor liggende Oase, Aoulef, hvor vi tog ind i det smukke franske Fort og fik en hjertelig Modtagelse af Capitaine de Saint Martin, der var kommet hertil fra In Salah paa Inspektion i Aoulef og den nærliggende Oase, Timokten, der begge ligger i Landskabet Tidikelt og staar under Chefen i

In Salah. Hertil var ogsaa ankommet Kayser og Gram fra Mouidir over In Salah, der er c. 4 Dagsmarcher fjernet fra Aoulef.

Den 28. Marts afgik vi med 32 Dromedarer og 20 Mand fra Aoulef. Vi fik saa godt som alle Dromedarerne fornyede, da vore fra Tamanrasset, hvoraf de fleste havde marcheret fra In Salah, var utjenstdygtige, og endvidere suppleredes Provianten. Capitaine de Saint Martin fulgte os til Timokten, hvor vi holdt et Frokosthvil, medens et Negermusikcorps og Kaïden underholdt os. Om Eftermiddagen red vi videre ud i en trøsteløs og vandløs Ørken, Reg-Ørken, som den Art Ørken, med svage Bølger og dækket med grovkornet Sand eller Smaasten, kaldes. Vi holdt Kurs i Nordvest til Vest over mod Landskabet Touat, der bestaar af en lang og tæt Række Palmeoaser i Nord-Syd i Oued Messaoued. Her fra en Plateaurand saa vi ned i Dalen Oued Messaoueds store Palmelunde, der svajede over Fæstninger med Taarne og Mure og hvidkalkede Marabuter, et yndefuldt Landskab.

Vi traf her paa Oasen Bou Ali, og fra nu af til Adrar var Marchen næsten udelukkende en Rejse under Palmerne. Alle Byernes Kaïder, der bor i udstrakte Fæstninger, beredte os festlige Modtagelser, og i Adrar, hvortil vi ankom den 3. April, fik vi hos Fortets Chef, Lieut. Georzinsky, hvis Arabersoldater præsenterede Gevær under vor Indmarche over Vindebroen ind i Fortet, en yderst charmante og elskværdig Modtagelse.

I Adrar maatte vi skifte baade Lastdyr og Eskorte. Vor brave Eskortefører og Tolk, Belaïd, Hamida, Ben Saïden, og hvad de nu alle hed, der havde fulgt os fra In Salah og min private Soldat El Khanus endog fra Ouargla, maatte vi med Sorg sige Farvel til. De havde alle været mageløs flinke. Alle Kameldriverne skiftedes ligeledes, da de skulde tilbage til deres Hjem omkring In Salah. Om Eftermiddagen den 5. April forlod vi Adrar fulgt paa Vej af Lieut. Georzinsky og satte Kurs mod Nordøst igennem Landskabet Gourara. Her kunde vi hver Marchedag opslaa vor Lejr i Palmeoaser; der skiltes fra hverandre ved at sterile Ørkenstrækninger. Befolkningen kom os stadig venligt i Møde, og under Ledelse af Oasernes Kaïder besaa vi alt, hvad der interesserede os.

Den 10. April ankom vi om Eftermiddagen til den store Oase eller den store Oasesamling Timimoun og tog efter Indbydelse af Kommandanten i det herværende Fort Ophold i dette, hvor vi nød

den elskværdigst Gæstfrihed. Jeg gjorde her en Del Indkøb af etnografiske Sager, og den 13 April gik vi fra Timimoun atter med nyt Mandskab og Lastdyr. Vi havde nu kun det sidste lange Stræk tilbage, inden vi naaede Jernbanen paa Grænsen af Marokko, og normalt maatte vi belave os paa en haard Tur igennem den store vestlige El Erg, et umaadeligt Sandhav af Klitter, der strækker sig paa den største Del af Ruten op til Marokko. Anormalt som Vejret var under hele vort Ophold i Sahara og andre Steder paa Jorden, gik Varmen kun enkelte Dage lidt over 30° C., medens vi havde maattet ventet i April 50° eller derover. I anden Henseende opførte Sandhavet sig mere normalt, idet vi plagedes af idelige Sandstorme, hvoraf nogle meget farlige, under hvilket Himmel og Jord stod i et, og hele Jordoverfladen syntes at flyde. Endvidere lav Temperatur ved Solopgang, der i den umaadelige Tørke virkede meget følelig og en stærk Regnstorm Natten imellem 21.—22. April.

Den 26. April ankom Ekspeditionen til Jernbanestationen Beni Ounif, hvor Chefen for Oasen, Lieut. Colin gjorde Honneur. Vi boede i et efter Forholdene udmærket Hotel »Mimosa«. Her afmønstredes Folkene og Dromedarerne solgtes, hvorefter Bagagen gik pr. Bane med os til Alger og senere udskibedes herfra til Kjøbenhavn med D. F. D.'s Skibe.

Fra Beni Ounif foretog vi efter Indbydelse en lille Ekskursion til den nærliggende store marokkanske Oase, Figuig, hvor Kommandantskabets Læge, Dr. Russo, der er en bekendt Naturvidenskabsmand, fungerede som Vært for os. I Beni Ounif indløb Lykønskningstelegrammer til os fra den franske Minister i Kjøbenhavn, Vicomte de Fontenay, det franske Udenrigsministerium og La Société de Géographie, som indbød til officiel Diner i Paris, Generalkonsul Adolph og flere, samt senere i Alger fra Maréchal Lyautey.

Da den videnskabelige Side af Ekspeditionen her var sluttet, og Dr. Bourcart, hvis Orlov som Docent ved Sorbonne udløb den 1. Maj, samt O. Kayser af Hensyn til Bestilling i Kjøbenhavn ønskede at rejse tilbage til deres Hjem, afgik disse den 27. April fra Beni Ounif direkte over Alger til Paris og Kjøbenhavn, medens Storgaard, Gram og jeg afrejste den 29. April efter at have afviklet Ekspeditionen og ordnet Bagagen. Ved Afrejsen var mødt Sydterritoriets Chef i Aïn Sefra, General Lagardette, Lieut. Colin og Oasens Militærlæge. Den

30. April om Aftenen ankom vi til Alger, hvor vi forblev til den 4. Maj for at udskibe Bagage etc. Vi blev her modtagne hos Generalgubernør Steeg, Cabinetchef Oberst Dinaux, den danske Generalkonsul Dr. Nissen, Vicekonsul Jørgen Petersen, og den 1. Maj foregik en Hyldest-Reception for Ekspeditionen i La Société de Géographie i Alger under Præsident Professor Mesplés Forsæde, ved hvilken Generalguvernøren var repræsenteret af sin Cabinetchef, de fremmede Konsuler indbudte, samt samtlige Medlemmer. Efter en smuk Tale for Ekspeditionen, hvorfor Lederen takkede, gav den sidste en kort Oversigt over Ekspeditionens Rute, Arbejde og Resultater.

Den 4. Maj afgik Storgaard og jeg til Tunis, hvor vi agtede paa Generalkonsul H. Adolphs, Groserer M. L. Frimodt's og Professor Olufsens Bekostning at indkøbe saavidt muligt Prøver af alle Tuniens Produkter, der da skulde udstilles i Kjøbenhavn for at vise den danske Forretningsverden hvad disse Egne producerede. Magister Gram, der havde lovet at ville besørge Indsamlingen af Naturprodukter af Planteverdenen i Tunesien, blev efter Aftale nogle Dage i Alger for at gøre botaniske Studier, men fik desværre her Gulsot og maatte efter Dr. Nissens Meddelelse til mig rejse tilbage til Kjøbenhavn straks. Storgaard og jeg afgik den 4. Maj fra Alger og ankom til Tunis om Natten den 5. April, hvor vi forblev til den 19. Maj, da vi over Marseille rejste til Paris.

I Tunis, som jeg gæstede for femte Gang, var vi to resterende af Ekspeditionen Genstand for stor og elskværdig Opmærksomhed. Vi modtoges af Hs. Højhed Beyen til Audiens i det smukke Bardo-Palæ, Generalresident Lucien Saint var til Modtagelse og festlig Reception i den elegante Résidence Générale og nød Gæstfrihed og Assistance hos vor udmærkede danske Konsul H. S. Ellefsen og hans Frue, hvilken sidste er særlig kendt med Tuniens Produkter og Arbejder. Endvidere hos den norske Konsul Larsen, den danske Læge Dr. Eichmüller, Redaktøren af Dépêche Tunisienne, Dr. jur. A. Detréz, der er en stor Ven af Danmark og Generalresidentens Cabinetchef Monsieur P. Fournes, der viste os og altid har vist de Danske, der søgte ham, mange Tjenester.

Efter at vi havde besørget vore Indkøb og arrangeret os med den tunisiske Landbrugsinstitution, der lovede os at sende Prøver af alle Landbrugsprodukter til Udstillingen i Kjøbenhavn, afrejste vi

over Marseille til Paris den 19. Maj og ankom om Aftenen den 21. Maj til Paris, hvor vi paa Banaarden modtoges af Den danske Legation in pleno. Repræsentanten for Académie des Science, La Société de Géographie og Udenrigsministeriet, La Société de Géographie commerciale, den parisiske og kjøbenhavnske Presse, Ekspeditionens Velgører, Generalkonsul H. Adolph med Frue og Datter, Professor L. Gentil, Dr. Bourcart m. fl.

Den 22. Maj gav Generalkonsul Adolph en Déjeuner i Hotel Continental for Ekspeditionen, hvortil var indbudt den danske Legation og de i Paris værende Repræsentanter for den danske Presse. Og om Aftenen gav det franske Udenrigsministerium og La Société de Géographie en officiel Diner for os i Cercle interallié, hvorved Republikens Præsident og samtlige Ministerier, Service géographique militaire, Académie des Sciences, Bibliothèque nationale, Trocaderomuseet og flere, ialt 20 var repræsenterede.

Den 23. Maj var Ekspeditionen indbudt til Fremvisning af Film fra Citroën-Missionen igennem Sahara i »La Société de Géographie«, Denne Mission, som med store Bekostninger havde vist, at dens udmærkede Autoer kunde tilbagelægge de vildsomme Veje igennem Sahara til Timbuktu, havde vi mødt flere Gange i Ørkenen og kunde ikke noksom beundre disse Maskiners Evne til at passere over baade Flyvesand og Stenørkener.

Den 24. Maj gav La Société de Géographie commerciale en Déjeuner for Ekspeditionen i Cercle de la renaissance, hvorved den Deputerede fra Gironde Mr. Lorin præsiderede, og hertil var indbudt 12 Repræsentanter for Handel og Industri. Og den 25. Maj var Ekspeditionen indbudt til Diner i den danske Legation, hvor Legationsraad og Chargé d'affaire Engelsted i Gesandens Fraværelse var Vært.

Efter mange officielle Visitter, Besøg og Interviews af den franske Presse afrejste Storgaard og jeg den 28. Maj fra Paris over Dunkerque med dansk Skib fra sidstnævnte Havn til Esbjerg, en udmærket Linje, som vi ogsaa benyttede paa Udturen, og som befrier de til Frankrig rejsende for flere Toldgrænser etc. Den 30. Maj ankom vi til Kjøbenhavn, hvor vi blev modtaget af den franske Minister i Kjøbenhavn Vicomte de Fontenay med Sekretær, Ekspeditionens til Kjøbenhavn allerede ankomne Medlemmer, Generalkonsul Adolph og vore Familier og Venner.

Ekspeditionen var hermed endt, og jeg benytter Lejligheden til at bringe Carlsbergfondets Direktion, Rask Ørstedes Fondets Bestyrelse, Generalkonsulerne H. Adolph og Joh. Hansen min bedste Tak for al den Støtte, de har vist mit Foretagende og Medlemmerne af Ekspeditionen for deres Arbejde.

Af Ekspeditionens Resultater skal nævnes: Af Storgaard og Bourcart: Ruteoptagelsen fra Tesnou igennem Ahaggarbjærgene og Syd om disse til Tamanrasset, videre over Abaessa langs Adrar-Ahenet til Akabli i Tidikelt, antropogeografiske Arbejder i Ahaggar samt i de af Ekspeditionen passerede Oaser; af Kayser: Ruteoptagelsen i Bjærglandet Moudir (Emmidir), Indsamling af Fossiler og Bjærgartprøver, samt stratigrafiske, tektoniske og morfologiske Iagttagelser; for Grams Vedkommende: Studiet og Indsamling af Planter paa hele Ruten samt specielt i Moudir; for Bourcarts Vedkommende Studie og Indsamling af et meget stort geologisk Materiale paa hele Ruten og særligt i Ahaggar samt stratigrafiske og morfologiske Observationer. Desuden medfører Ekspeditionen en betydelig Samling af Stenredskaber i Flint og Kvarts, der altid fandtes sammen med utallige Skaar af Strudseæg, og viser Stenalderfolkernes Bopsteder. Der fandtes til Tider hele Værksteder af disse Redskaber, et enkelt i en Hulebeboelse. Af Lederen er der paa hele Ruten efter særlig Aftale med meteorologisk Observatorium i Alger gjort meteorologiske og klimatologiske Iagttagelser, Temperatur, Fugtighed, Vind, Skyer, Jordtemperatur, Temperatur i forskellige Dybder i Klitterne etc., desuden talrige Kortskitser over Ruterne fra In Salah over Vest-Hoggar til Tamanrasset og videre over Bjærglandet Ahenet. Hertil kommer et betydeligt Antal Højdebestemmelser ved Barometer og hypsometriske Maalinger. Endvidere Studier af Tuaregernes Etnografi samt Indkøb af en større Samling af etnografiske Genstande, og Studier til en erhvervsgeografisk Oversigt over disse Egne. Ekspeditionen har taget en stor Samling af Fotografier og levende Billeder, der er fremkaldte og vellykkede.

Det indsamlede botaniske, mineralogiske og etnografiske Materiale vil efter endt Udstilling blive overgivet til vore Museer i Kjøbenhavn.

Men forinden jeg slutter denne lille foreløbige Oversigt, vil jeg bringe en fornyet og hjertelig Tak til alle franske Myndigheder, der har vist os en enestaaende Elskværdighed og Imødekommenhed og en særlig Tak til Frankrigs Minister i Kjøben-

havn, Vicomte de Fontenay og Legationens Embedsmænd, der i alle Henseender har varetaget Ekspeditionens Interesser, banet Vejen igennem det skønne Frankrig og dets Kolonier, hvori vi ikke nok som, uden Smiger, maa beundre i højeste Grad den

franske civilisatoriske Virksomhed, en Virksomhed, der er et lysende Eksempel paa Frankrigs høje Kultur, og som er egnet til at bringe Fred og Ro imellem de forskellige Menneskeracer.

Ole Olufsen.

Tropisk Fransk-Afrika.

(Vest-Afrika og Afrika omkring Ækvator).

Af

Professor **M. Neveu-Lemaire.**

Medlem af det geografiske Selskab i Paris.

Det kgl. danske geografiske Selskabs Guldmedaille.

(2. Fortsættelse).

Fransk-Vest-Afrikas administrative Inddeling.

Fransk-Vest-Afrikas territoriale Organisation fastsættes for Tiden i Henhold til Dekreterne af 4. December 1922, hvorefter Landet deles i 8 særskille Kolonier, der i administrativ og finansiell Henseende hver har sit Selvstyre, men er undergivet den i Dakar residerende General-Governørs Overhøjhed.

Disse 8 Kolonier er følgende:

1. Mauretanien med Port-Etienne som Hovedstad, men hvis Administration har Sæde i St. Louis.
2. Senegal med St. Louis som Hovedstad.
3. Fransk Guinea med Conakry som Hovedstad.
4. Elfenbenskysten med Bingerville som Hovedstad.
5. Dahomey med Porto Novo som Hovedstad.
6. Fransk Sudan med Bammoko som Hovedstad.
7. Øvre Volta med Ouagadougou som Hovedstad, og
8. Niger Territoriet med Zinder som Hovedstad.

De 5 første af disse Kolonier naar ud til Atlanterhavet, medens de 3 sidste ligger inde i Landet.

Hertil kommer, at den Del af tysk Togo, der tildeltes Frankrig, var underlagt Fransk-Vest-Afrikas General-Government ved Dekret af 21. August 1917, indtil den endelige Afgørelse kunde træffes. Ved Fredstraktaten af 28. Juni 1919 tildeltes Frankrig omtrent $\frac{3}{4}$ af Togo og hele Kyststrækningen. Men ved Dekret af 23. Marts 1921 blev Togo udskilt fra Fransk-Vest-Afrikas General-Government for at danne en selvstyrende Koloni.

Mauretanien.

Mod Nord har Mauretanien ingen bestemte Grænser, idet dens nordlige Grænse er Ørkenen, der fortsættes i den algierske Sahara; i Retning mod Oceanet grænser den mod Nord op til den spanske Koloni Rio do Oro. Mod Vest begrænses Mauretanien af Atlanterhavet, fra Kap Blanco til St. Louis, mod Syd af Floden Senegal, mod Øst af dens Biflod Karakoro og en skønsmæssig fastsat Linje, der adskiller den fra spansk Sudan. Denne Linje gaar fra Karakoro til Kaukossa, forbi Aratanes Brønde, omtrent midtvejs mellem Tichitts og Qualatas Forter.

Fysisk Geografi.

Mauretanien er en stor Lavsllette, der mod Nord og Nordøst beherskes af lave, stenede Højletter. Den Del af Sahara, der naar ud til Kysten, bestaar af Sandklitter, der er dannet af Passatvindene og omslutter en Række Saltlaguner, der i den tørre Tid danner et tilsvarende Antal Saltmarker, der udmærket kan udnyttes. Helt mod Nord bliver Sletten meget flad, og Overfladen er bedækket med Sten. Denne Slette, der af de Indfødte kaldes »Rag«, begynder i det sydlige Marokko. Derefter kommer man til de store Flyvesandsklitter ved Azzefal og Akchar, og mod Syd i Højde med Inchiris Slette er Underlaget haard Klippegrund, hvilket ses af de talrige Stenformationer, der viser sig i Jordoverfladen, og endelig kommer man til det saakaldte »Aftout«, der bestaar af nogle lange